

Anmeldelser

Danmarks Rovfugle

Hans Erik Jørgensen. En statusoversigt. 333 sider, talrige figurer, vignetter og s/h-fotos, indb. Frederikshus, Øster Ulslev, 1989. Pris kr. 298 i DOF-Salg.

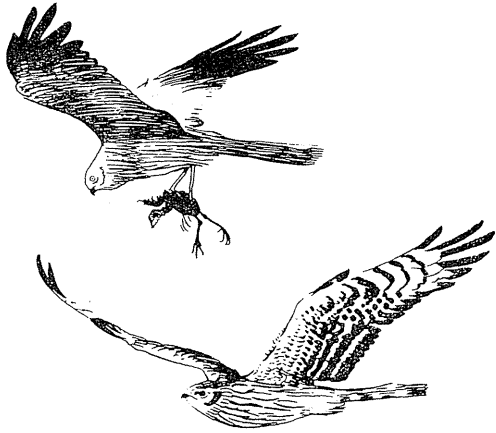
Medlemmerne af Dansk Ornitologisk Forenings rovfuglegruppe har siden begyndelsen af 1970'erne registreret de danske rovfugles udbredelse, bestandsstørrelse, ungeproduktion, fødevalg m.m., samt ringmærket unger. Gennem årene er stadig flere og flere arter blevet fulgt, og i stadig større områder; således er f.eks. over 70% af Duehøge-bestanden optalt, og i visse amter er 100% af skovarealet checket for rovfuglereder. Dette kæmpearbejde er udført af en lille gruppe idealistiske mennesker i fritiden, og har gennem årene resulteret i et antal artikler bl.a. her i bladet, i *Fugle* samt i *Accipiter*, som kan købes gennem DOF-Salg.

Det har i mange år været et stort ønske at få publiceret en samlet bearbejdning af det enorme materiale, men det har ligget uden for, hvad der er muligt på amatørbasis. Bl.a. med støtte fra WWF/SAS Rovfuglefonden fik Hans Erik Jørgensen mulighed for at gennemføre denne bearbejdning, der hermed foreligger på tryk: Den væsentligste publikation om de danske rovfugle siden Vagn Holsteins monografier!

Bogen indledes med en beskrivelse af gruppens undersøgelser, de metoder, der er anvendt, og problemer og eventuelle forbehold ved disse. Herefter følger afsnit om de ydre faktorer, som rovfuglene lever under. Landskab, klima og rovfuglernes fødegrundlag beskrives på basis af statistiske opslagsværker, jagtudbyttestatistikker og fugleregistreringsgruppens resultater. Bekæmpelse og miljøgifte omtales på grundlag af hovedsageligt danske undersøgelser. Efter en fast disposition følger så rovfuglegruppens mange undersøgelsesresultater, art for art: Yngleforekomst (amtsvis), bestandsudvikling og -fluktuationer, ungeproduktion, redegørelse, fourageringshabitat, føde, træk/overvintring, dødelighed og dødsårsager, og endelig en vurdering af den pågældende arts situation.

Efter et kort afslutningskapitel følger et engelsk resumé samt en litteraturliste, som indeholder stort set alt hvad der er skrevet om danske rovfugle.

Hvad viser undersøgelserne så? Ja, så mange data kan umuligt opsummeres her, men det generelle billede er, at efter begrænsningen i anvendelsen af visse miljøgifte og mindskningen af bekæmpelsen går det forholdsvis godt for de fleste arter. Bogen dokumenterer dog, hvor vigtige marginaljordene – engene og de vedvarende græsarealer – er som fourageringsområder for mange arter, bl.a. Musvåge, Rørhøg og Tårnfalk. Den mest markante bestandsændring udvises af Rørhøgen, hvor bestanden i 1974 talte ca 130 par, mens den i de

seneste år er stagneret omkring 610 par.

Gennem bogen søges det forklaret hvilke faktorer, der er årsag til de observerede svingninger, og mange interessante sammenhænge kan påvises. Visse tolkninger er dog nok diskutabile. De undersøgelsesmetoder, der er anvendt, er baseret på brug af kikkert, notesbog, ringmærkning og en kolossal bunke tid. Resultaterne afspejler, hvor langt man kan nå med disse metoder, og ind imellem hvor de ikke rækker til. Her tænkes på anvendelsen af ringmærkningsdata til beregning af dødelighed, hvilket er en særdeles "risikofyldt" metode (også) for rovfugle. Endvidere vil data om valg af fourageringshabitat og fødevalg ofte være fejlbehæftet p.g.a. forskellig registrerings effektivitet. Her kræves andre metoder, f.eks. radiotelemetri, men det ville forudsætte eksistensen af en professionel rovfugleforskning i Danmark.

Bogen er velillustreret. Jon Fjeldså er mester for de mange vignetter, mens fuglefotografierne er leveret af Erik Thomsen, Lone Eg Nissen og John Larsen. Der er mange gode "actionbilleder" imellem, af og til temmelig grovkornede. Motiverne er fugle i flugt eller siddende. Dertil kommer forfatterens oversigtsbilleder af redegørelser. Altså ikke et eneste billede, der viser yngleadfærd, som dog er en væsentlig aktivitet! Jeg skal ikke opfordre til redefotografering, men savner nogle af felt-folkenes egne "ringmærkningsbilleder" i en bog, der for en stor del handler om ungeproduktion.

Nogle små skønhedspletter skal ikke forhindre en varm anbefaling af bogen, som er meget læseværdig, og som bør stå på enhver rovfugle-interesserets hyld. Konklusionerne burde være obligatorisk læsning for alle planlæggere og beslutningstagere på miljøområdet!

Jens Dahl Mikkelsen

Raptors in the modern world

B.-U. Meyburg & R.D. Chancellor (red.). Proc. III World Conference on birds of prey and owls, Eilat, Israel, March 1987. 611 sider, talrige kort, diagrammer, tabeller og vignetter, hft. ICBP World Working Group on Birds of Prey and Owls (WWGBP), Berlin, London, Paris, 1988. Pris £ 25 hos WWGBP, 15 Bolton Gardens, London SW5 OAL, U.K.

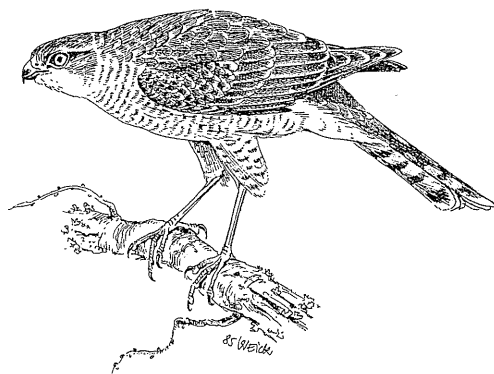
"Raptors in the modern world" er titlen på beretningen fra ICBPs rovfuglegruppes 3. verdenskongres afholdt i Israel i marts 1987. Som et konglomerat af aktuelle informationer er en symposierapport altid spændende at få mellem hænderne, da der uvægerligt vil være afsnit af interesse.

Denne samling af 82 rovfugleartikler (ugler er også medtaget) er organiseret under en række temaer: Rovfugle under trækket og i vinterkvartererne, populationsbiologi, biologi og beskyttelse af sjældne rovfugle og ugler, rovfugle i forurenede miljøer, habitatanalyser og censusteknikker samt et afsnit om lovgivning og oplysning.

Blandt artiklerne om populationsbiologi fremstår Ian Newtons indlæg om regulering af Spurvehøgens bestandstæthed som særligt inspirerende. Bl.a. gives overbevisende indicier på eksistensen af en stor, ikke-ynglende bestand, der er parat til at overtage ledige pladser i ynglebestanden. Denne "flydende bestand" sørger for, at antallet af ynglepar i et givet område vil holde sig stort set konstant gennem tiden, d.v.s. den fungerer som en buffer mod kortvarige ændringer i levevilkår som dårlige yngleår, hårde vintre etc.

Da ICBP/WWGBP især arbejder for fuglebeskyttelse, er størstedelen af indlæggene rettet mod undersøgelser af dårligt kendte arter særligt i den 3. verden, eller mod forvaltning af sårbare arter og isolerede bestande. Mange europæiske rovfugle overvintrer som bekendt i Afrika, og en oversigt over hvilken beskyttelse de nyder dér, er nedtrykkende læsning. Rovfugle er helt eller næsten fredløse i 20% af de afrikanske stater, og uheldigvis danner staterne et bælte tværs over kontinentet, nogenlunde sammenfaldende med Sahel-zonen, der herved i mere end én forstand er kritisk for fuglene at passere. Dårligst beskyttede er rovfuglene i Madagascar, som officielt udviser direkte intolerance overfor rovfugle og betegner flere arter som 'skadelige'. Madagascar huser to truede, endemiske rovfuglearter og er eneste kendte overvintringsområde for Eleonora- og Sodfalk. Da øens skove tilmed hastigt fældes, kræves en kæmpeindsats, hvis det unikke dyreliv skal reddes.

Der var desværre ingen danske deltagere på kongressen, men Uffe Gjøøl Sørensen og Sten Christensen sendte et indlæg om Lille Skrigeørns og Steppeørns træk- og overvintring i Afrika. De to arters yngleområde ligger stort set lige langt mod nord (40-60°N), men uden at overlappe. De overvintrer ligeledes næsten adskilt, idet Lille Skrigeørn flyver noget længere mod syd i Afrika end Steppeørnen. Arternes forskellige trækdistancer afspejles i deres optræden ved træksteder i

Israel og Ægypten, hvor Lille Skrigeørn kommer senest om foråret, men tidligst om efteråret. Sådanne forskelle er det først for nyligt blevet muligt at erkende, efter at Sten Christensen har beskrevet nye og bedre alders- og artskarakterer for *Aquila*-ørnene.

Der er her kun plads til et par eksempler på hvad bogen kan byde på, men der vil være noget for enhver rovfugleinteresseret. Anmelderen har kun ét forbehold overfor rapporten: Satsning på hurtig udgivelse har givet hastværk i redaktionen. Alle tabeller og figurer er gengivet som forfatterne har leveret dem, d.v.s. maskinskrevne tabeller, eventuelt hånd tegnede figurer o.lign., og man kan frygte, at teksten er ligeså ukritisk gengivet.

Lad dog ikke dette afholde nogen fra at købe bogen. Den er alle pengene værd, og samtidig støtter man ICBPs rovfuglegruppe, der åbenbart har enorme opgaver foran sig.

Knud Falk

Photographic guide to the birds of Britain & Europe

Håkon Delin & Lars Svensson. 288 sider, 1300 farvefotos, talrige stregtegninger, indb. Hamlyn Publishing Group Ltd, London, 1988.

Med 1300 farvefotos er denne bog den hidtil største fotoguide over en verdensdels fugle. Bogen er både en felthåndbog og et fotogalleri, idet venstresiderne er taget fra Delin & Svenssons svenske/engelske revision af Bruun & Singers "Fugle i Europa", og højresiderne består af en samling meget smukke og velredigerede fotos. Bogen er i A4 format hvilket giver plads til flere fotos samt bedre og større reproduktioner på hver side. I forhold til forgængeren, "Gads fugleguide" fra 1981, er kvaliteten steget betydeligt. Meget få af billederne har været publiceret før, og antallet af redefotos er lille (men stadig for stort hos rovfuglene). Der er en del fotos af småfugle i hånden, men det er nok udtryk for et ønske om at bringe alle relevante arter – også selv om de endnu ikke er fotograferet i felten. Desværre er det svært at finde ud af, hvem der har taget billederne. Man skal nemlig om i fotograflisten og finde et nummer (blandt 1300) frem, og det er ærligt talt noget omstænd-

deligt. I en samling fotos af så høj kvalitet er det helt umuligt at finde en favorit, men det vidner om forfatterens interesse for den mere avancerede feltornitologi, at man har bragt et foto af en Blåhals hun, der ligner hannen af den sydlige race!

Særligt imponerende virker opslagene om lommer, alkefugle og mange sangere, hvor fotos sammen med Svenssons klare og pædagogiske stregtegninger og den præcise tekst går op i en højere enhed. Teksten beriges fra tid til anden med slående associationer som at Spidsanden er "Greyhound-like" og vibehannens vinger "veritable frying-pans"!

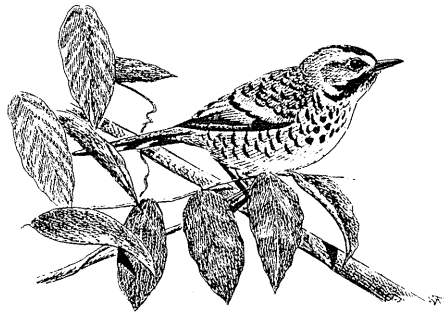
Som det kan fornemmes er jeg meget begejstret for bogen, der betegner en nyskabelse indenfor bestemmelseslitteraturen. Jeg har kun få kritikpunkter. Fotokvaliteten er som nævnt meget høj, men enkelte fotos er reproduceret mindre heldigt: juv. Dværghøjre og Vand-sanger er underligt gultonedede, og Steppehønen er sært grøntonet og ser ud til at være fotograferet under vandet. Når man ved, hvor svært det kan være at bestemme fugle ud fra fotos, er der imponerende få fejl. Den stående Snegås er dog en Ross's Gås, og en flyvende gammel Dværgmåge i vinterdragt er snarere en imatur (sammenlign undervingen med fotoet ved siden af!). Der er fotos af Smyrna-isfugl og Daurian Jackdaw, men disse arter er ikke omtalt i teksten. Disse uoverensstemmelser skyldes dog næppe forfatterne, men snarere sidste øjeblikks-justeringer fra forlaget. En anden kritik skal gå på den lidt tilfældige angivelse af racenavne. De er angivet en del steder, men mangler f.eks. ved Almindelig Skråpe, Topskarv, Sædgås og Isabellatørnskaade, hvor det afgjort ville have været på sin plads. Ligeledes ville det have været rart med en angivelse af, hvor og på hvilken årstid billederne var taget.

Teksten er meget fin og korrekt, som det kan forventes med så erfarne og kritiske forfattere. For en så variabel gruppe som kjoerne bliver en enkelt side dog for lidt, og de viste næbtegninger gælder ungfugle, hvilket ikke nævnes. Mongolsk Piber siges at kunne kendes i hånden på en afvigende haletegning – men i forhold til hvad, og hvordan? Der er vist fotos af ung og gammel hun af Silkehale, men et par ord om kønsadskillelsen i teksten ville have været på sin plads.

Stregtegningerne fungerer smukt, og viser ofte karakterer, det ikke har været muligt at vise på fotos. I fremtidige udgaver kunne man ønske sig dette suppleret med f.eks. flyvende Jagtfalk og Vandrefalk og haler af stenpikkere (det sidste nævnes i teksten, men er svært at se på de ledsagende fotos af stenpikkerarterne).

Håkon Delin & Lars Svensson har med denne bog sat en ny standard for moderne bestemmelseslitteratur. Bogen fortjener en plads hos alle, der kigger på fugle, hvad enten det er herhjemme eller ude i det store udland. For den, der beskæftiger sig med den mere avancerede bestemmelsesornitologi, er den helt uundværlig. Den anbefales uforbeholdent.

Klaus Malling Olsen

A birdwatcher's guide to Nepal

Carol Inskipp. 144 sider, hft. Prion Ltd, Sandy, 1988. Pris kr. 138 i DOF-Salg.

A birdwatcher's guide to Nepal er den første af en serie af yderst tiltrængte bøger om rejsetips for ornitologer i Asien. Bogens forfatter er en af de bedste kendere af Nepals fugleliv. Hun er bl.a. også forfatter til A Field Guide to the Birds of Nepal.

Bogen indledes med generelle rejsetips og praktiske oplysninger om Nepal. Derefter følger en meget grundig beskrivelse af alle(?) landets fuglelokaliteter og anbefalelsesværdige vandruter. For alle lokaliteter gives oplysninger om beliggenhed, overnatningsmuligheder, bedste besøgstidspunkter, og hvilke fugle og dyr man kan vente i området – ofte med "adresser" på de mindre almindelige arter. De fleste beskrivelser er suppleret med glimrende skitsekort.

Bag i bogen er der en fortegnelse over fuglearternes status, optræden og udbredelse. Til sidst gives komplette checklister for pattedyr, fugle, krybdyr og padder.

Bogen indeholder det meste af, hvad den naturinteresserede behøver for at kunne planlægge en god tur til Nepal. Mine uforbeholdne anbefalinger!

Erik Mølgaard

Fugle

David Burnie. Dansk oversættelse og bearbejdning af Niels Otto Preuss. 64 sider, talrige farvefotos, indb. Høst & Søn, København, 1988. Pris kr. 178 i DOF-Salg.

Bøgerne i serien "Høst Viden" er billedbøger for børn og voksne. Spækket med fotos og små korte billedtekster fortæller denne bog om fuglenes udvikling, bygning, fjerdragt og flyveevne, adfærd, fødevaner, æg og reder o.s.v. Udgangspunktet for de små historier er meget professionelt lavede fotos af kranier, fjer og andre naturalier.

Værdien af en sådan bog er, at den originalt og konsekvent udnytter billederne til at fortælle naturhistorie. Især for den nybagte fuglekigger kan det være sjovt at opleve fuglene via de viste fugle-naturalier.

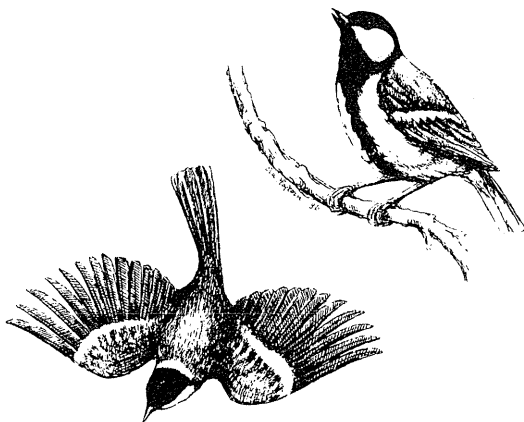
Et par forkerte fuglenavne ændrer ikke indtrykket af en sjov og anderledes billedbog for (især) den nye fuglekigger.

Anders Tvevad

Biokommunikation

Torben Dabelsteen, Yngve Espmark & Sverre Sjølander (red.). *Biologisk kommunikationsforskning – en nordisk antologi*. 370 sider, 108 figurer og tabeller, hft. *Linköping Studies in Arts and Sciences 24*, Akademisk Forlag, København, 1989. Pris kr. 200.

Fuglenes sang, insekternes jamming af flagermusenes orienteringslyde, myremes spredning af duftstoffer, fiskenes kliklyde, fuglenes brug af statussymboler, smågrisenes yvermassage og menneskebarnets øjenkontakt med moderen. Alt dette er elementer i kommunikationen mellem levende væsener – såkaldt biokommunikation. Og det er det, denne bog handler om. Bogen henvender sig ikke specielt til ornitologer, men til alle, der interesserer sig for dyrs kommunikation, herunder fuglenes meget varierede sprog. Der er tale om et fælles-nordisk værk skrevet af førende kommunikationsforskere fra Danmark, Norge, Sverige og Finland. Og resultatet er fremragende.

I 25 kapitler gør forfatterne status over, hvor langt man i Norden er nået inden for udforskningen af dyrenes sprog. Et indledende kapitel søger at definere begrebet "kommunikation", og man finder hurtigt ud af, at det slet ikke er så ligetil. Der skelnes bl.a. mellem et signals meddelelse, der er den besked, afsenderen sender ud, og signalets mening, som er det, modtageren af signalet får ud af det. En sådan skelnen kan måske synes lidt teoretisk, og afsnittet virker til tider tungt. Men jo mere man læser, desto mere går det op for én, hvor vigtigt det er at få styr på begreberne. Det gøres endnu mere klart i kapitlet om kommunikationens udvikling, set i evolutionært perspektiv. Her diskuteres forudsætningerne for, at der overhovedet udvikles en form for sprog, og hvad man må forlange af det pågældende kommunikationssystem, for at det kan overleve og videreudvikles.

Med disse to kapitler er problemstillingerne slået fast. De fleste øvrige kapitler kan betragtes som eksempler. De enkelte forfattere beskriver deres egne

undersøgelser og giver samtidig en oversigt over, hvor langt man på internationalt plan er nået inden for udforskningen af netop deres felt. Hvert kapitel får således karakter af en oversigtsartikel over det pågældende emne; ideelt hvis man skal til at sætte sig ind i et nyt emne.

De 27 forfattere skriver på deres eget modersmål (finnerne dog på svensk). Det er lykkedes redaktionen at samle en række let læselige, godt forklarede og højaktuelle kapitler. Spændvidden i emnevalg er enorm, og man forbløffes over, at der virkelig foregår så meget kommunikationsforskning i denne lille del af verden.

Hist og her er der smuttet figurer igennem, der enten ikke er forklaret ordentligt, eller som forvirrer ved at indeholde langt mere information, end der refereres til i teksten. Eksemplerne er dog få og kan på ingen måde overskygge bogens positive sider. Dette er forskning på verdensplan, præsenteret på en fængslende måde.

Bengt Holst

Peregrine Falcon populations

Tom J. Cade, James H. Enderson, Carl G. Thelander & Clayton M. White (red.). *Their management and recovery*. 949 sider, 67 s/h fotos, talrige kort, diagrammer og tabeller, indb. *The Peregrine Fund, Inc.*, 1988. Pris \$ 45 hos *The Peregrine Fund, Inc.*, 5666 West Flying Hawk Lane, Boise, Idaho 83709.

En række af de mest interessante nyheder fra foredragene på "2. internationale vandrefalkekonference" i Californien, 1985, er tidligere blevet omtalt (DOFT 69: 75-76, 1986). Nu foreligger langt om længe den trykte rapport fra møderne, og produktet har nok været den lange ventetid værd. Det har været en redaktionel præstation at få de 90 individuelle manuskripter til at fremstå ensartet og samle det 17 siders indeks af prima kvalitet. Rapporten er blevet et yderst lækkert værk – og den tykkeste bog i min fuglereol.

De mange indlæg varierer dog stærkt i kvalitet, og "stilen" strækker sig fra strengt videnskabelig til bredt causerende. Mest lærdom er der at hente i oversigtsartiklerne og i de kommentarer, der afslutter flere af de ialt 10 temaer, artiklerne er samlet under.

En trediedel af bogen (30 artikler) er afsat til regionale rapporter om vandrefalkebestandenes status i forskellige dele af Verden, og fra de fleste steder meldes glædeligvis om fortsat bestandsfremgang. Fremgangen er i mange områder et direkte resultat af mindsket DDT-brug, og f.eks. i Alaska er ægskallerne nu "kun" ca 13% tyndere end normalt, mod ca 20% omkring 1970. Selv i det traditionelt hårdt DDT-belastede Syd- og Mellemamerika synes det at lysne; i hvert fald sporede man fra tidligt i 1980'erne en mindskning i DDT-niveaet i blodprøver fra falke, som havde overvintret i Sydamerika.

En artikel under temaet populationsdynamik og økologi belyser en interessant ny side af Vandrefalken som jæger: I arktisk Canada reagerede en lokal falkebestand på et "lemming-år" ved at gå 30% frem og næsten fordoble den samlede ungeproduktion. En sådan respons er ellers typisk for gnaverspecialister, mens bestande af traditionelle fuglejægere som Vandrefalken normalt er meget stabile fra år til år.

Opmærksomheden samler sig nu om de områder hvor Vandrefalkene – ynglende såvel som overvintrende – endnu er dårligt kendte, især Sydamerika, Afrika og Asien. En af konklusionerne fra konferencen er da også, at man bør dirigere flere ressourcer over til forskningen i sådanne områder.

Da konferencen var arrangeret af folkene bag de storstilede avls- og genudsætningsprojekter i USA, prægede management og manipulationsteknikker konferencen – og ca 150 sider af rapporten!

Selvom der siden 1985 er fremkommet yderligere viden om arten, vil dette værk ganske som sin forgænger (J. J. Hickeys rapport fra den første konference i 1965) blive et referenceværk i mange år fremover. Og da meget af vor viden om Vandrefalken kan overføres på andre (rov)fuglearter, kan alle økologi- og rovfugleinteresserede have stor glæde af denne bog, der tilmed ser så imponerende ud på hylden.

Knud Falk

Weissstorch – White Stork

Goetz Rheinwald, John Ogden & Holger Schulz. Status und Schutz – Status and Conservation. 472 sider, 48 s/h fotos, talrige figurer og tabeller, hft. Dachverband Deutscher Avifaunisten (DDA) Nr 10, 1989. Pris DM 54.

Bogen er en bearbejdning af de artikler, der blev præsenteret ved ICBPs "First International Stork Conservation Symposium, Walsrode (BRD) 14-19 Oct. 1985". Storkeeksperter fra Europa, Asien og Afrika har bidraget med resultaterne af de sidste årtiers storkeforskning og -optællinger, og de mange forskellige bidrag er ved Goetz Rheinwalds sikre redigering blevet samlet til en helstøbt bog. Artiklerne er for godt halvtantens vedkommende på tysk, resten på engelsk; men i alle tilfælde med et resumé på det "andet" sprog.

Bogen er opbygget i fire hovedafsnit. Første del omhandler den Hvide Storks yngleområder: bestande, trusler og biologi. Næsten alle lande, hvor den Hvide Stork yngler, har bidraget med en bestandsoversigt. Holland har nu blot 5 storkepar tilbage, mens Polen topper med 30 500 par. Verdensbestanden anslås til 128 000 par. Siden 1974 er det registrerede antal af trækkende storke ved Gibraltar gået ned med 20%, og ved Bosporus med 12%. Storken er altså udsat for en generel tilbagegang og ikke blot tilfældige bestandsfor-skydninger.

Anden del omhandler træk og overvintring. Også her har de fleste berørte lande bidraget med oversigter over forekomst og oplysninger om dødelighed. Trusler er især tørke og ørkenspredning samt bekæmpelsen af græshoppesværme, med beskyddning og anden efterstræbelse samt forgiftning og "eldød" som sekundære årsager til den negative bestandsudvikling.

Tredie del omhandler biologi og beskyttelse, især i Europa. Storkene er ikke særligt hårdt belastede med tungmetaller og pesticider, mens "eldøden" er den vigtigste dødsårsag i Europa.

Fjerde del omhandler genindførelsen af storke til områder, hvor den er forsvundet. Der er således storkefarme i Schweiz, Italien, Frankrig, Belgien, Holland, Vesttyskland og Sverige!

Bogen er gennemgående af høj faglig kvalitet, og er et meget vigtigt værk om den Hvide Stork.

Hans Skov

The birds of Africa

Hilary Fry, Stuart Keith & Emil Urban (red.). Vol. III. 610 sider, 32 farveplancher, mange stregetegninger, indb. Academic Press 1988. Pris £ 71,50.

I 1988 udkom tredje bind af *The birds of Africa*, der nærmest kan karakteriseres som den afrikanske pendant til *The birds of the western Palearctic*. Bindet omfatter grupperne fra papegøjer til og med spætter, og er hvad tekstens opbygning angår helt identisk med det foregående bind (se DOFT 81: 193). Som for andet binds vedkommende er teksten til de forskellige fuglegrupper skrevet af en række ornitologer med særligt kendskab til netop disse fugle. Ellers er staben den samme.

Der er tale om et bogværk af meget høj kvalitet. Teksten er særdeles omfattende og opsummerer stort set alt, hvad man på nuværende tidspunkt ved om disse arter. Også Martin Woodcocks tavler er særdeles fine og meget omhyggeligt tegnet.

Alt i alt et imponerende grundigt stykke arbejde, der på det varmeste kan anbefales.

Flemming Pagh Jensen

Ecology and management of gamebirds

Peter J. Hudson & Michael R. W. Rands (red.). 263 sider, talrige figurer og tabeller, indb. Blackwell Scientific Publishers, Oxford, 1988. Pris £ 20 indb., £ 17,45 hft.

Gamebirds vil sige hønsfugle (Galliformes), og hensigten med denne bog er, v.h.a. forskningsresultater om arternes økologi, at give anvisning på, hvorledes man bedst kan forvalte bestandene.

Storbritannien huser 10 arter hønsfugle mod Danmarks 4 (Fasan, Urfugl, Agerhøne og Vagtel). I afsnittet om hønsfuglenes økologi fremhæves det, at deres livsbetingelser er nøje forbundet med menneskets udnyttelse af jorden. Der gøres i dette kapitel i øvrigt meget ud af at forklare begreberne *conservation* og *management*, og afsnittet kan betragtes som en "programerklæring" for resten af bogen.

Populationsdynamik er den røde tråd gennem bogen, og i de enkelte kapitler behandles de faktorer, som begrænser hønsfuglebestande. Afsnittet om rovdynrens indflydelse på hønsfuglebestande er skrevet af svenskeren Per Angelstam, som især arbejder med Urfugl. Her slås det fast, at prædation kun er én af mange dødsårsager, og at "rovildtkontrol", som kommer på tale når mennesket opfatter rovdynrene som konkurrenter, i regelen er en både besværlig og dyr affære.

Parasitters virkning på de enkelte individer og på bestandene er beskrevet; et emne, der ofte forbigås.

Et centralt afsnit omhandler habitat-kvalitet i forhold til populationsdynamiske forhold. Emnet er behandlet af M. Rands, som selv gennem en årrække har arbejdet med Agerhønen og andet markvildts afhængighed af biotopernes kvalitet, herunder pesticiders effekt på kyllinge-overlevelse m.v.

Endelig beskrives effekten af jagt samt de forvaltningsmæssige hensyn, der bør tages, når man vil høste af bestanden. Og i et afsluttende kapitel prøver forf. med statistiske modeller at klarlægge de faktorer, som er ansvarlige for ændringer i bestande af Grouse og Gråand.

Som helhed er bogen velskrevet, let læselig og yderst relevant for dem, der selv arbejder med problemerne, og for dem, der betragter vildtpleje som en naturlig driftsgren på deres ejendom.

Mette Fog

udkomme i usystematisk rækkefølge, og det skyldes måske vanskeligheder med at få materialet klar i tide.

Bogen beskriver USSR's høns- og tranefugle. Alle arter får en grundig beskrivelse af dragt, feltkendetegn, mål, fældning, underarter, udbredelse, habitat, hyppighed, forplantning, overvintring, træk, døgnrytme, adfærd, føde, fjender o.a. trusler. Af særlig interesse for en vesterlænder er vel de endemiske eller næsten-endemiske arter, som i dette bind er fire hønsfugle (*Tetrao urogalloides*, *Falci pennis falci pennis*, *Tetrao urogalloides* og *Lyrurus mlokosiewiczzi*) og to traner (*Grus monacha* og *Grus leucogeranus*). Foruden Munk- og Snetrane huser Sovjetunionen yderligere fem tranearter, og af disse ialt syv arter er de fire truede. Desværre er de seneste tal fra den internationale tranegruppe ikke med i bogen; de sidste referencer, der citeres, er fra 1982, så der er næppe oplysninger nyere end 1980.

Ser det sort ud for flere traner, så er situationen endnu værre for landets tre trapper. Kravetrappen fandtes i begyndelsen af århundredet i de fleste ørkener; i 1980 regnedes man med, at der var 3-400 tilbage i hele landet. For Dværgrappen er billedet lige så trøstesløst; bestanden var i 1980 højst 10% af hvad den var i 1930. Totalbestanden af Stortrapp faldd på ni år (1971-1980) fra 6945 til 3155.

Håndbogen er en meget stor forbedring i forhold til Dementiev's 35 år gamle 6-bindsværk. Man mærker, at den ornitologiske aktivitet er steget betydeligt, alene litteraturlisten er på 33 sider. Udbredelseskortene er blevet noget mere nøjagtige, men forvent ikke lækre kort som dem i *The birds of the Western Palearctic*. Det er interessant at se etologien indtage en fremtrædende plads i en russisk håndbog. Der gives både beskrivelser og illustrationer af mange arters parringsspil; f.eks. har Fjeldsås's Blishøne-studier fundet vej til redaktionen. Farvetavlerne er ikke imponerende, med undtagelse af ægtavlerne, der er kommet til i den østtyske udgave.

Næste bind imødeses med spænding. Det ville unægtelig fremme værkets aktualitet, hvis produktions-tiden kunne forkortes med nogle år.

Bent Pors Nielsen

Biodiversity and conservation in the Caribbean: Profiles of selected islands

Timothy H. Johnson. 144 sider. International Council for Bird Preservation, Monograph No. 1, ICBP Cambridge 1988. Pris ikke opgivet.

Øer spiller en stor rolle for fuglenes artsdiversitet på vor klode, idet 10% af alle jordens fuglearter findes på øer, selv om disse tilsammen udgør en langt mindre del af verdens areal. 93% af alle de fuglearter og underarter, der er uddøde siden år 1600, har været tilknyttet øer, og idag er 46% af de truede fuglearter øboere.

Dette er baggrunden for, at ICBP engagerer sig stærkt i beskyttelsen af de sårbare økosystemer på øer.

Handbuch der Vögel der Sowjetunion

V. D. Il'ičev & V. E. Flint (red.). Band 4, Galliformes, Gruiformes. 427 sider, 20 farvetavler og 111 tegninger og kort, indb. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg-Lutherstadt, 1989. Pris ikke opgivet. Første bind af denne østtyske oversættelse af den i 1982 påbegyndte håndbog over Sovjetunionens fugle er tidligere anmeldt (DOFT 80: 78-79, 1986). At vi nu får 4. bind betyder ikke, at de to mellemliggende er sprunget over, blot at man har valgt at lade de enkelte bind

ICBP har oprettet en database om øer, hvoraf denne bog er det første udtræk. Interessen er primært rettet mod øer mindre end 20 000 km² og som har mindst én endemisk fugleart. Man kan kritisere det sidste udvælgelsespunkt som værende klassisk naturbeskyttelse koncentreret om sjældne arter, men ICBP begrundet det med, at øer med endemiske fuglearter oftest er dem, der er i mest akut behov for beskyttelse.

I bogen fokuseres der på 11 øer i det Karibiske Hav. For hver ø gives en ornitologisk status samt en lang række oplysninger centreret omkring naturbeskyttelsesarbejdet, herunder aktuelle projekter og behov for yderligere undersøgelser.

De Karibiske øer huser en lang række endemiske arter. Kendte er amazonpapegøjerne med Imperial og Red-necked Parrot på Dominica og St. Lucia Parrot på St. Lucia. Det går dårligt på Dominica, hvor først orkanen David og herefter intensiv skovfældning i papegøjernes kerneområde omkring Mt. Diablotin har reduceret bestandene til henholdsvis 60 og 200 fugle. Derimod ser det lidt lysere ud på St. Lucia, hvor øens endemiske papegøjeart fra en bestand på 150 fugle i 1979 er kommet op på 200-250 fugle i 1986.

Bogens mange oplysninger, også udover de rent ornitologiske, gør at den varmt kan anbefales, hvis man har en tur til de Karibiske øer i tankerne.

Henning Nøhr

A field guide to photographing birds in Britain and Western Europe

Mike Hill & Gordon Langsbury. 256 sider, talrige figurer og farvefotos, indb. Collins, London, 1987. Pris £ 12,95.

De seneste 20 år er der sket en næsten eksplosiv vækst i antallet af dygtige fuglefotografer – og dermed også i markedet for bøger om fuglefotograferingens svære kunst. Denne er anderledes ved at have et habitat- opdelt "katalog" over gode fuglefoto-lokaliteter i Vest-europa.

Første del er en traditionel gennemgang af teknik samt råd om, hvordan udstyret bruges i felten. Det er ikke så teknisk indgående og personligt som i Pölkings *Vogelfotografie* (anmeldt i DOFT 82: 75), men er mere velredigeret og let forståeligt.

Første halvdel afsluttes med to meget velskrevne kapitler om brugen af fuglefotos (foredrag, udstillinger, publicering m.v.) og om etik og lovgivning.

Den anden halvdel er helliget et 100 siders katalog over ialt 210 fuglelokaliteter i Vesteuropa, hvor fuglefotografen kan forvente gode fotomuligheder. Beskrivelserne er kortfattede, men giver generel beskrivelse, note om den bedste besøgstid på året, vejviser, evt. åbningstider, adresser m.v. Det skinner tydeligt igennem, at bogen primært er rettet til det britiske marked. Således er omtalt 76 lokaliteter på de Britiske Øer, mod f.eks. 9 i Danmark og 6 i Norge.

Bogen er kun illustreret med forfatterens egne fotos, og jeg savner svært de mere stemningsfulde billeder af fugle i landskabet (den "nordiske stil").

Alt i alt en håndbog for især begynderen. Den kan dog også anbefales den mere erfarne, rejselystne fuglefotograf.

Anders Tvevad

Field guide to the birds of Australia

K. Simpson & N. Day. 3. udgave. 352 sider, 128 farveplancher med over 2000 enkelt-tegninger, hft. Christopher Helm, London, 1988. Pris kr. 168 i DOF-Salg.

Tredje udgave af "Simpson & Day", som bogen kaldes i felten, adskiller sig først og fremmest fra de 2 forrige udgaver ved at være sat ned i størrelse til lommeformat. Endvidere er der udskiftet nogle farvetavler og revideret i både tekst og udbredelseskort. Bagest i bogen gennemgås Australiens forskellige biotoper og fuglegruppernes taxonomi, adfærd, fødevalg og ynglesæson.

Simpson & Day udgør sammen med "Slater" og "Pizzey" de 3 feltornitologiske hovedværker fra Australien. S&Ds største fortrin er de fremragende farvetegninger, heraf mange med flugtsituationer og ungfugledragter. Dette gør bogen til et ideelt supplement til de andre feltbøger, hvis illustrationer er langt ringere.

Selv om taxonomen stadig er uafklaret, virker det besynderligt, at der er så stor forskel i artsinddelingen mellem S&D og Slater, som udkom med et halvt års mellemrum. S&D foretager uden forklaring en del artsammenlægninger.

Bogen kan kun anbefales, og er et "must" for den australiensrejsende.

Erik Mølgaard

Med kameran i naturen

Hannu Hautala. Svensk oversættelse af Johan Ulfvens. 104 sider, ill. med s/h og farvefotos, indb. Bonniers, Stockholm, 1988. Pris kr. 195 i DOF-Salg.

Kort og godt: en pragtfuld bog om fuglefotografering. Finnen Hannu Hautala regnes for Nordens måske bedste fuglefotograf. (Se *Fugle* 1986(2).) Frem for alt er han kendt for sine stemningsfulde og teknisk perfekte fotos af fuglene i landskabet.

I billedteksterne fortæller mesteren selv om den målrettede arbejdsindsats, der ligger bag de tilsyneladende så hurtige snapshots. Også billederne får lov at tale. For Hautala ved, at inspiration og erfaring betyder mere end teknisk snak.

Her kan alle danske fuglefotografer lære meget om billedkomposition, kunstnerisk sans, teknik og tålmodighed!

Anders Tvevad

Også modtaget:

The Song Thrush

Eric Simms. 24 sider, 11 fotos, 9 figurer, hft.

The Blackcap and the Garden Warbler

Ernest Garcia. 24 sider, 13 fotos, 6 figurer, hft.

The Gannet

Bryan Nelson. 24 sider, 19 fotos, 2 figurer, hft.

The Great Crested Grebe

K. E. L. Simmons. 24 sider, 22 fotos, 2 figurer, hft.

The Avocet

David Hill. 24 sider, 11 fotos, 7 figurer, hft.

Shire Natural History 1989. Shire Publications Ltd., Cromwell House, Aylesbury, Bucks HP17 9AJ, U.K. Pris pr hæfte £ 1,95.

Endnu en række små og appetitlige artsmonografier, skrevet af eksperter for lægfolk (se omtalen i DOFT 83: 94, 1989).

Fjer

Poul Hansen. 32 sider, talrige fotos, tegninger og figurer, hft. Natur & Museum 28(2), Naturhistorisk Museum, Århus 1989. Pris kr. 32.

En kort, men grundig, interessant og yderst læseværdig beskrivelse af det mest karakteristiske ved fuglene: Deres fjer og flyveevne.

Kan det nytte at beskytte? Naturligvis!

Zoologisk Museum. 64 sider, talrige s/h fotos, tegninger og kort, hft. Zoologisk Museum, København, 1989. Pris kr. 30.

Et temahæfte knyttet til Museets emneudstilling om den danske natur og danskernes forvaltning af den. Kan bruges uafhængigt af udstillingen. Mange eksempler på "behov for naturforvaltning", "naturens pladskrav", "naturfredning" og "reservater".

Bird Conservation 3

J. A. Jackson (red.). 177 sider, enkelte tabeller og figurer, hft. ICBP USA-section, University of Wisconsin Press, 1988.

Den tredje udgivelse i en serie fra den amerikanske sektion af ICBP. Indeholder en række artikler centreret om de nordamerikanske skov-habitater og deres fugleliv.

Ramsar-konventionen om beskyttelse af vådområder

Veit Køester. En retlig analyse af konventionens indgåelse og opfyldelse. 150 sider, enkelte s/h fotos, kort og tabeller, hft. Skov- & Naturstyrelsen 1988. Pris kr. 75 hos Statens Informationstjeneste.

En nøje gennemgang af den juridiske baggrund og betydning af de internationale konventioner, som tilstræber at beskytte vådområder. Et meget nyttigt redskab for lokalafdelingerne og andre engagerede i naturbeskyttelse og -fredning.

The Moscow Duck, *Cairina moschata domestica*

R. A. Donkin. Origins, dispersal, and associated aspects of the geography of domestication. 186 sider, talrige tabeller og kort, indb. Balkema, Rotterdam, 1989. Pris £ 21,50.

En artsmonografi om Moskusanden med hovedvægten på domesticering og artens introduktion i forskellige dele af verden. Med fyldig litteraturliste.

Birds of Trinidad and Tobago

Richard French. 87 sider, talrige farvefotos og enkelte kort, hft. Macmillan 1986. Pris £ 4,25.

En lille håndbog med gode farvefotos og tekst om kendetegn og levevis for de 83 almindeligste fugle på Trinidad og Tobago. Genoptrykt i 1988.